

## Utbildningsinspektion i Jordbromalmsskolan, grundskola årskurs 6–9 och Kvarnbäcksskolan, förskoleklass och grundskola årskurs 1–6

### Innehåll

|                                                      |    |
|------------------------------------------------------|----|
| Inledning .....                                      | 1  |
| Underlag .....                                       | 1  |
| Beskrivning av rektorsområdet .....                  | 2  |
| Sammanfattande bedömning.....                        | 2  |
| Bedömning av utbildningsresultaten .....             | 4  |
| Bedömning av verksamheten .....                      | 7  |
| Bedömning av förutsättningarna för utbildningen..... | 14 |

### Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Jordbromalmsskolan den 28-30 mars samt Kvarnbäcksskolan den 18 april och den 4 maj 2006. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen. I Jordbromalmsskolan deltog förutom Skolverkets inspektörer två elevobservatörer.

Inspektionen riktas mot hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbsida ([www.skolverket.se/Inspektion](http://www.skolverket.se/Inspektion)).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen om ca två år.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

### Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och från de två skolorna, dels den information som samlats in under besöken. Även annan information om kommunen och skolorna som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Jordbromalmsskolan och Kvarnbäcksskolan intervjuades skolornas gemensamme rektor, biträdande rektorer vid skolorna, urval av lärare, elever respektive föräldrar till elever i olika årskurser samt skolornas elevråd. Dessutom intervjuades skolornas skolsköterska och andra personer inom elevvården. Inspektörerna besökte lektioner i samtliga årskurser på respektive skola. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolorna utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

### Beskrivning av rektorsområdet

| <b>Kvarnbäcksskolan</b>   | <b>Antal elever</b> |
|---------------------------|---------------------|
| - Förskoleklass           | 62                  |
| - Grundskola              | 223                 |
| <b>Jordbromalmsskolan</b> |                     |
| - Grundskola              | 348                 |

Rektorsområdet omfattar två grundskolor, Kvarnbäcksskolan med förskoleklass och årskurserna 1–6 och Jordbromalmsskolan med årskurserna 6–9. I Kvarnbäcksskolan finns en särskild undervisningsgrupp om sex elever med kommunen som upptagningsområde. I Jordbromalmsskolan finns två introduktionsklasser för nyanlända elever i kommunen, tre särskilda undervisningsgrupper samt en undervisningsgrupp om nio integrerade särskolelever. Särskoleverksamheten i Haninge kommun kommer att behandlas i en separat rapport och berörs alltså inte vidare i denna rapport.

Kvarnbäcksskolan har ett arbetslag som omfattar förskoleverksamhet och förskoleklass. Övriga tre arbetslag omfattar årskurserna 1–2, respektive 3–4 och 5–6.

Jordbromalmsskolan omfattar fyra arbetslag, som vart och ett består av en klass i årskurs 6–9, utom ett arbetslag som saknar årskurs 7. Ett femte arbetslag består av de särskilda undervisningsgrupperna. Arbetslagen omfattar ca 10 pedagoger och 100 elever vardera, och antalet elever per klass uppgår till ca 25.

Båda skolorna ligger i Jordbro, som består av villor, radhus och flerfamiljshus. Området är mångkulturellt. I skolorna finns ca 40 olika språk representerade hos eleverna. Ungefär två tredjedelar av eleverna i Jordbromalmsskolan har annat modersmål än svenska. Ungefär en tredjedel av eleverna i skolans närområde väljer att gå i en annan skola än Jordbromalmsskolan från årskurs 6. I Kvarnbäcksskolan har ca 40 procent av eleverna utländsk bakgrund.

Utbildningsnämnden har fattat ett inriktningsbeslut om att Jordbromalmsskolan skall avvecklas. Kvarnbäcksskolan skall i stället byggas ut till att omfatta förskoleklass och årskurserna 1–9.

### Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Kvarnbäcksskolan och Jordbromalmsskolan och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga skolförfattningar.

Kvarnbäcksskolans och Jordbromalmsskolans elever trivs överlag i sina skolor. Jordbromalmsskolans har arbetat konsekvent mot användning av tobak och droger, vilket har gett ett mycket gott resultat. Båda skolorna har huvudsakligen goda personella resurser.

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser på skolorna inom följande områden:

- Kunskapsresultaten vid Jordbromalmsskolan måste förbättras.
- Kvarnbäcksskolan bör utveckla en samlad bild av kunskapsresultaten utöver svenska, engelska och matematik i årskurs 5. Resultaten i dessa ämnen bör också förbättras.
- Skolornas arbete med kränkande behandling och normer och värden bör förbättras.
- Elevernas inflytande över undervisningen på Jordbromalmsskolan bör förbättras.
- Jordbromalmsskolan bör ompröva, utvärdera och utveckla arbetssätt och arbetsformer.
- Skolorna bör utvärdera sin organisation och sina metoder för att ge eleverna det stöd de behöver.
- Kvarnbäcksskolan bör utveckla metoder för att följa elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen i alla ämnen.
- Arbetet med att garantera en likvärdig bedömning och betygssättning bör förbättras på Jordbromalmsskolan.
- Kvarnbäcksskolan bör se över undervisningen i svenska som andraspråk.
- Jordbromalmsskolans kommande kvalitetsredovisningar bör utvecklas.
- Rektorn bör ta ett större ansvar för skolornas verksamhet och även ges förutsättningar för detta.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast skall åtgärdas.

- Kvarnbäcksskolan har bristande kontroll över undervisningstidens omfattning i de olika ämnena och kan därför inte garantera att eleverna får den undervisningstid de har rätt till (bilaga 3 skollagen samt 2 kap. 6 § grundskoleförordningen).
- Beslut om anpassad studiegång saknas för flera elever vid Jordbromalmsskolan (5 kap. 10 § grundskoleförordningen).
- Eleverna vid Kvarnbäcksskolan ges inte möjlighet att nå de nationella målen i hem- och konsumentkunskap i årskurs 5 (2 kap. 3 § skollagen, bilaga 3 skollagen samt 2 kap. 6 § grundskoleförordningen).
- Vid Jordbromalmsskolan anordnas inte elevens val i enlighet med författningarna (2 kap. 19-20 §§ grundskoleförordningen).
- Kvarnbäcksskolan har inte upprättat en kvalitetsredovisning (1 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).

## Bedömning av utbildningsresultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolornas elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt målen i skollagen och i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94, avsnitten 2.1 och 2.2.

### Kunskapsresultat

I Kvarnbäcksskolan finns dokumenterade kunskapsresultat i form av resultat på de nationella ämnesproven i årskurs 5. Dessa resultat har försämrats mellan 2004 och 2005. Enligt lärarna beror detta på att nya elevgrupper tillkommit i skolan, från andra delar av Jordbro. Inspektörerna bedömer dock att resultaten på proven var svaga redan 2004, och att de bör förbättras.

**Tabell 1** Andelen (%) elever som nått målen på de nationella ämnesproven i årskurs 5 i Kvarnbäcksskolan

| År   | Svenska | Engelska | Matematik |
|------|---------|----------|-----------|
| 2004 | 84      | 74       | 87        |
| 2005 | 76      | 73       | 82        |

I vilken utsträckning eleverna når målen för årskurs 5 i övriga ämnen kan inspektörerna inte bedöma, eftersom det inte finns något underlag för detta. Kvarnbäcksskolan har inte någon samlad bild av resultaten, vilket är anmärkningsvärt med tanke på det kommunövergripande målet för ökad måluppfyllelse. Detta bör enligt inspektörerna förbättras. Enligt lärarna gäller detta fokus endast svenska engelska och matematik. Lärarna på Kvarnbäcksskolan uppger också att inte alla elever med åtgärdsprogram når sina uppställda mål.

I Jordbromalmsskolans årskurs 9 uppnådde ca 80 procent av eleverna i årskurs 9 målen i det nationella ämnesprovet i engelska våren 2005 (riket ca 95 %). I matematik var det ca 65 procent som nådde målen (riket 88 %). I svenska var andelen elever som nådde målen ungefär densamma som i riket. I svenska som andraspråk var dock andelen elever som nådde målen betydligt lägre i Jordbromalmsskolan än i riket.

**Tabell 2** Resultat för elever i årskurs 9 våren 2005 i Jordbromalmsskolan, Haninge kommun totalt samt i riket

|                                                       | Jordbromalmsskolan | Haninge kommun | Riket |
|-------------------------------------------------------|--------------------|----------------|-------|
| Andel elever som nått målen i samtliga kursplaneämnen | 35 %               | 63 %           | 76 %  |
| Genomsnittligt meritvärde                             | 158                | 194            | 206   |
| Andel elever behöriga till nationella program         | 61 %               | 84 %           | 89 %  |
| Andel elever som saknar betyg i alla ämnen            | 2 %                | 1 %            | 1 %   |

Inspektörerna konstaterar utifrån uppgifterna i tabell 2 att Jordbromalmsskolans betygsresultat är betydligt lägre än genomsnittet för såväl Haninge kommun som riket. Enligt uppgift från kommunen har dock resultaten förbättrats våren 2006.

Enligt Skolverkets beräkningsmodell SALSA<sup>1</sup>, som bygger på slutbetyg i årskurs 9, är det betydligt färre elever som når målen i årskurs 9 i Jordbromalmsskolan än vad som kan förväntas utifrån elevernas socioekonomiska bakgrund. Resultatet var något bättre under åren 2000–2003, men är nu tillbaka på samma nivå som i slutet av 1990-talet.

Flickor med utländsk bakgrund skiljer sig inte från flickor med svensk bakgrund beträffande meritvärde (167). Pojkar med svensk bakgrund har bättre meritvärde än flickorna, medan pojkar med utländsk bakgrund har ett betydligt lägre meritvärde (131). Jordbromalmsskolans genomsnittliga meritvärde var 2005 det lägsta under den senaste femårsperioden (158).

Andelen behöriga till nationella program är högst bland pojkar med svensk bakgrund (80 %) och lägst bland flickor med utländsk bakgrund (48 %).

Enligt Jordbromalmsskolans ledning dras resultaten i årskurs 9 ner på grund av eleverna i introduktionsklasserna, som inte läser alla ämnen, men som i betygstatistiken ändå räknas med i alla ämnen. Det innebär att de räknas som att inte ha uppnått målen i de ämnen som de inte läst. I kommunens ”Riktlinjer för introduktionsklasser” uppges att dessa elever skall ha beslut om anpassad studiegång. Då räknas bara de ämnen som eleven deltagit i. Beslut om anpassad studiegång har dock inte fattats för dessa elever i Jordbromalmsskolan, varför statistiken blir något missvisande. Enligt uppgift från skolan var det 77 procent av eleverna som var behöriga till nationella program, om man räknar bort eleverna i introduktionsklass, i stället för 61 procent som uppges i den officiella statistiken (tabell 2). Se vidare under avsnittet Bedömning av förutsättningar för utbildningen.

Elever i behov av särskilt stöd når sina individuellt uppsatta mål i varierande utsträckning, enligt de intervjuade lärarna.

Inspektörerna bedömer sammantaget att Jordbromalmsskolans kunskapsresultat måste förbättras.

### Resultat av arbetet med normer och värden

I Kvarnbäcksskolan trivs 90 procent av eleverna, både enligt dem själva och enligt föräldrarna. Det framgår av skolans enkätundersökning. Eleverna uttryckte i intervjuerna vid inspektionen att de tycker att det är bra i skolan. I intervjuerna uppgavs dock av elever att några äldre elever ibland mobbar de yngre. Eleverna har varierande inflytande över det egna lärandet, beroende på läraren. Även arbetsron under lektionerna skiftar. Eleverna uppgav att det blir mycket stök när de har vikarier. Inspektörerna bedömer därför att Kvarnbäcksskolans resultat av arbetet med normer och värde bör förbättras.

På Jordbromalmsskolan kunde inspektörerna på vissa lektioner se ett antal elever som inte deltog aktivt i undervisningen. De var passiva och verkade ointresserade av att lära sig något, och vissa elever störde lektionen för de andra. Detta bekräftades även av intervjuade elever. Inspektörerna såg också prov på lektioner, där i stort sett alla elever var engagerade och kom med inlägg och synpunkter. Dessa lektioner var lugna och inga elever störde för andra. Enligt läropla-

<sup>1</sup> Skolverkets Analysverktyg för Lokala Sambands Analyser, modellberäknade (förväntade) betygsvärden tas fram i en modell där hänsyn tagits till föräldrarnas utbildningsnivå, andel pojkar, andel elever födda utomlands samt andel elever födda i Sverige med båda föräldrar födda utomlands.

nen (Lpo 94) skall skolan sträva efter att varje elev utvecklar nyfikenhet och lust att lära. Lärarna uppger att den låga måluppfyllelsen kanske har lagt sordin på elevernas lust att lära. För att öka elevernas motivation föreslår lärare exempelvis fler studiebesök. Inspektörerna konstaterar att arbetsron och engagemanget på lektionerna variera och är bristfällig på sina håll. Inspektörerna bedömer därför att resultatet avseende normer och värden behöver förbättras i denna del.

Klimatet på Jordbromalmsskolan har enligt såväl lärare, som elever och föräldrar blivit mycket bättre under de senaste åren. Enligt eleverna finns det dock elever som är rädda i skolan. Det förekommer mobbning, t.ex. utfrysning av elever. Detta är inte lätt för de vuxna att upptäcka, och elever är rädda för att "tjalla" för någon lärare, eftersom man då kan råka illa ut själv. Alla uppger dock att när kränkningar kommer till någon vuxens kännedom, tar denne genast tag i det. Föräldrar menar att det kan vara tufft för eleverna att börja i Jordbromalmsskolan i årskurs 6, men att de uppmuntras av sina lärare att reagera om några kränkningar förekommer, vilket de också gör. En del av eleverna känner inte till att skolan har ett antimobbningsteam.

Närvaron på Jordbromalmsskolan är hög bland eleverna. Skolan är viktig för dem och utgör en trygghet. Många elever har en dålig självkänsla och behöver bli sedda, vilket lärarna hävdar att de blir i Jordbromalmsskolan. För att stärka flickornas självförtroende finns tjejgrupper (Ellen) och för pojkarna finns särskilda grupper (Brorsan) på Jordbromalmsskolan. Dessa grupper har stärkt elevernas självförtroende enligt lärarna.

Den psykosociala miljön på Jordbromalmsskolan upplevs i stort som god av eleverna. Överlag trivs eleverna och har respekt för varandra och för sina lärare. De tycker att skolan har ett sämre rykte än den förtjänar. Numera förekommer knappast någon rökning i skolan, och drogmissbruket som tidigare förekom är nu helt borta.

Många elever och föräldrar tycker att den fysiska miljön i skolan är torftig. Detta medges av rektorn, och det beror enligt honom på att det skett stor förstörelse av möbler, pingisbord m.m., och nya saker har inte hunnit anskaffas.

Sammantaget bedömer inspektörerna dock att elevernas lust att lära behöver utvecklas i Jordbromalmsskolan. Skolans arbete med normer och värden har gett resultat men behöver förbättras ytterligare.

Elevernas kännedom om målen för undervisningen varierar. Det framgår bland annat av en nyligen genomförd enkätundersökning i Jordbromalmsskolan. En förutsättning för att eleverna skall kunna påverka undervisningen är enligt inspektörernas mening att de känner till målen för undervisningen.

Eleverna anser att de har möjlighet att påverka undervisningen i viss mån. De kan få välja arbetssätt och de kan få bestämma i vilken ordning de skall genomföra vissa moment för vissa lärare men inte för andra. Det bekräftas också av lärare. Vissa säger sig ge ett stort utrymme för elevernas inflytande, medan andra inte gör det.

Klassråd är ett sätt att låta eleverna ta ansvar och träna sig i demokratiska arbetsformer. Inspektörerna besökte några klassrådsmöten. Dessa fungerade i vissa fall mycket bra, i andra var elevernas engagemang begränsat. Exempel på frågor som behandlades var elevernas bal i årskurs 9 och försäljning av polkagrisar för att tjäna pengar till en klassresa.

Inspektörerna bedömer att eleverna i Jordbromalmsskolan har inflytande i undervisningen i viss mån, men att det bör förbättras. Inspektörerna bedömer att eleverna i stort kan arbeta i demokratiska arbetsformer.

### Bedömning av verksamheten

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen; individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanerna och i andra författningar för respektive skolform.

#### Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet

I Kvarnbäcksskolan har eleverna klassråd varje vecka och elevråd varannan vecka. Vissa lärare arbetar mycket medvetet med att ge eleverna ett ökat ansvar för och inflytande över verksamheten och sitt lärande. Eleverna tycker att lärarna lyssnar på dem.

Kvarnbäcksskolan arbetar förebyggande mot kränkande behandling, bl.a. i samverkan med stiftelsen Friends. Skolan har ett antimobbningssteam bestående av både elever och personal. Teamet träffar kamratstödarna (det finns två i varje klass) två gånger i månaden för att stämma av läget i klasserna. Det är antimobbningssteamet som skall gripa in, om misstanke finns om kränkande behandling. Vid föräldraintervjun framkom dock att skolan inte alltid tar tag i mobbningsfall och att eleverna inte alltid vågar uppges när sådant inträffat.

Det finns gemensamma ordningsregler i Kvarnbäcksskolan. En del klasser har därutöver gjort egna regler.

Det är enligt skolledningen svårt att få föräldrar att engagera sig i föräldraråd och dylikt.

Inspektörerna har sett goda exempel på Kvarnbäcksskolan beträffande elevernas ansvar och inflytande över sin utbildning. Dessa erfarenheter skulle kunna spridas inom skolan. Skolan har ett organiserat arbete mot kränkande behandling, vilket dock bör utvecklas ytterligare (se även avsnittet Resultat av arbetet med normer och värden).

Jordbromalmsskolan samverkar med eleverna via elevrådet. Alla klasser utom de särskilda undervisningsgrupperna var vid inspektionsbesöket representerade i elevrådet. Kort därefter invaldes dock en representant för dessa grupper. De intervjuade representanterna kunde inte ge något exempel på område som elevrådet har påverkat. Skolan har också ett matråd. Inspektörerna bedömer att elevernas inflytande via elevrådet kan förbättras.

Jordbromalmsskolans samverkan med föräldrarna kring den enskilde eleven är god. Det uppger såväl föräldrar som lärare. Däremot är föräldramöten inte välbesökta. Det finns en föräldraförening, där endast ett fåtal föräldrar är aktiva, men dessa gör desto mer. De driver t.ex. skolans elevcafeteria och bidrar ekonomiskt till olika aktiviteter. Skolan har försökt öka intresset hos föräldrarna på olika sätt, men det har inte gett något resultat ännu. Inspektörerna bedömer sammantaget att Jordbromalmsskolans samverkan med föräldrarna är bra.

Lärarna på Jordbromalmsskolan uppger att de arbetar mycket med värdegrunden, men att varje arbetslag arbetar på sitt sätt och att man därför skulle behöva samordna detta arbete bättre. ”Alla borde vara överens om vad som är tillåtet att göra och vad som inte accepteras.”

Det finns vissa normer/regler på Jordbromalmsskolan, som vara kända av alla. Men enligt eleverna är det många som inte bryr sig om att följa dem. Eleverna känner sig inte heller delaktiga i hur dessa regler har kommit till.

Jordbromalmsskolans arbete för ett gott psykosocialt klimat främjas av att lärartätheten är hög. Eleverna blir sedda av de vuxna och dessa har, enligt lärarna, nolltolerans då det gäller kränkningar av olika slag. Elevernas mentorstid, en gång per vecka, är ett viktigt forum för att upptäcka kränkande behandling. Elever framhåller dock att sammanhållningen mellan klasser borde bli bättre. De skulle vilja ha fler utflykter och aktiviteter för att lära känna elever från andra klasser. Eleverna tycker bäst om de lärare som säger ifrån och ställer krav på eleverna. När klasserna får vikarier blir det oftast stökigt, uppger eleverna. De uppskattar att lärarna stannar kvar på skolan i större omfattning nu än tidigare.

Jordbromalmsskolan har en friskvårdspedagog på heltid, som bland annat arbetar med elevinflytande och konfliktlösning som ansvarar för pojk- och flickgrupperna (Brorsan och Ellen) i samarbete med Rädda Barnen. Jordbromalmsskolan har, som tidigare nämnts, ett antimobbningsteam bestående av biträdande rektor, friskvårdspedagog, skolsköterska, studie- och yrkesvägledare, en behandlingspedagog samt två lärare. Men som tidigare nämnts är teamets existens okänd för flera elever.

Från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever (SFS 2006:67). Den nya lagens ändamål är att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Det skall upprättas en likabehandlingsplan i varje skola. I planen skall åtgärder redovisas och den skall följas upp varje år. Jordbromalmsskolan har ett handlingsprogram mot kränkande behandling. Det omfattar alla former av kränkande behandling, även sådan kränkning som sker av vuxen mot elev.

Inspektörerna bedömer att Jordbromalmsskolan har ett system för arbetet mot kränkande behandling som i flera avseenden fungerar bra, men som ytterligare bör förbättras.

### **Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen**

Syftet med reformen om förskoleklass är att med ett sammanhållet utbildningssystem stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Enligt skollagen är förskoleklassen en del av skolan och är det första steget i att genomföra och uppfylla läroplanens mål. Förskoleklassen skall vara ett möte mellan och en integrering av de olika kulturerna i förskolan och skolan. Att förskoleklasserna i Kvarnbäcksskolan ingår i en arbetsenhet tillsammans med skolbarnsomsorgen men inte med grundskolan försvårar enligt lärarna samarbetet mellan förskoleklassen och grundskolan. Lärare i förskoleklassen betonade att det skall vara roligt att lära. Förskoleklassen har bl.a. idrott, svenska och matematik. En stor del av deras verksamhet sker ute i naturen. Inspektörerna bedömer att arbetssätt och arbetsformer i förskoleklassen är anpassade till ele-

vernas ålder och mognad, men bedömer att integreringen mellan förskoleklassen och grundskolan kan utvecklas.

Hösten 2005 inleddes på Kvarnbäcksskolan ett arbete med att ta fram lokalt konkretiserade kursplaner för svenska, engelska och matematik. Något resultat av detta arbete har dock inte redovisats. Några lärare uppgav vid inspektörernas intervju att de i övriga ämnen gör sina egna ”kursplaner”, som innebär att alla gör olika, vilket de tyckte var olyckligt. I slöjdämnet sker dock en samordning mellan kommunens lärare, så att man använder gemensamma lokalt bearbetade kursplaner och kravnivåer.

Kvarnbäcksskolan har inte presenterat någon timplan, och klassernas elevscheman innehåller i de allra flesta fall endast tider för slöjd, idrott, musik och elevens val. Detta bekräftas av biträdande rektorn. Inspektörerna bedömer därmed att skolan har bristande kontroll över undervisningstidens omfattning i de olika ämnena och att skolan måste säkerställa att eleverna ges det antal undervisningstimmar i respektive ämne som de har rätt till.

Arbetssätten i Kvarnbäcksskolan varierar, och eleverna får ofta välja hur de vill redovisa sina arbeten. Skolan har en TV-studio, där eleverna själva gör program som de visar för varandra. På skolans innergård finns odlingslotter, där varje klass har sina odlingar. Skolan har valt att ha slöjd hela skoldagar då eleverna får välja slöjdart varje gång.

Jordbromalmsskolan har lokalt konkretiserade kursplaner och betygskriterier för nästan alla ämnen. En del beskriver årskursvis kursinnehåll och betygskriterier, medan andra inte bryts ner per årskurs och/eller omfattar inte kriterier för alla betygsssteg. I skolans dokument ”Lokal kravnivå för Jordbromalmsskolan 2005-12-21” kan man i inledningen läsa att lärare har en tyst bedömarkunskap, som man ville sätta ord på och inte utgå från (den nationella) kursplanen, ”som i mångt och mycket är en önskelista över vad eleverna ska kunna”. Det framställs som att det finns ett utrymme att ta ställning till hur många av kursplanens mål som måste uppfyllas för att eleven skall få godkänt i ämnet. Enligt de nationella styrdokumenterna skall kursplanernas mål att uppnå ange den miniminivå av kunskaper som alla elever skall uppnå det femte respektive det nionde skolåret (se även avsnittet Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning). Enligt rektorn har skolan dock vid detta arbete även utgått från de nationella kursplanerna och betygskriterierna.

De lektioner som inspektörerna besökte i Jordbromalmsskolan bestod ofta av en gemensam genomgång av läraren och därefter eget arbete av eleverna. I någon klass gjorde eleverna praktiska experiment i teknik med hjälp av skriftliga instruktioner och från läraren vid behov. I en annan klass gjordes en genomgång inför ett prov. Undervisningen var här engagerande och samspelet mellan lärare och elever var mycket gott. Elevernas skiftande etniska bakgrund används positivt i undervisningen. Exempel på lugna, respektfulla och trivsamma lektioner som besöktes var hem- och konsumentkunskapslektioner. Ämnesövergripande undervisning förekommer i vissa ämnen, t.ex. svenska och samhällsorienterande respektive naturorienterande ämnen. Det framgick vid inspektörernas besök att en tillfällig koncentrationsläsning i matematik skulle genomföras i årskurs 7 för att där förbättra resultaten.

Vissa lektioner var dock mycket stökiga. Elever släntrade in till lektioner efter hand. De gick ut och in under lektioners gång. En del elever hade inte något material med sig att arbeta med och gjorde heller ingenting. Elever reste sig och gick ut från lektioner, innan läraren hade avslutat lektionen.

Inspektörerna bedömer att Jordbromalmsskolans organisation, arbetssätt och arbetsformer till stora delar håller god kvalitet men att det förekommer lektioner där läraren inte förmår att få eleverna intresserade och där inlärningssituationen är sådan, att det är tveksamt om eleverna lär sig något. Det finns, enligt inspektörernas bedömning, på sina håll ett stort behov hos lärare av pedagogiskt stöd. Det finns också anledning att ompröva, utvärdera och utveckla arbetssätt och arbetsformer mot bakgrund av att elevernas kunskapsresultat inte förbättrats över tid och att arbetsmiljön för eleverna är bristfällig på sina håll.

### **Individanpassning, individuell studieplanering och stöd**

Alla elever i Kvarnbäcksskolan genomgår läsutvecklingstest (LUS) varje termin för identifiering av elevernas stödbehov. Skolan har speciallärare knutna till respektive arbetslag. De arbetar främst i smågrupper utanför klassens ram. Detta stöd avser framför allt elever i årskurs 1–3 och ämnena svenska och matematik. Elevvårdspersonalen anser därför att alla elevers behov av särskilt stöd inte kan tillgodoses. Det tar, enligt elevvårdspersonalen, tid att få elever utredda av resursenheten. De menar även att skolan skulle behöva en egen psykolog. Inspektörerna vill i detta sammanhang framhålla att särskilt stöd till elever enligt grundskoleförordningen i första hand skall ges inom klassens ram.

Kvarnbäcksskolan har en särskild undervisningsgrupp med kommunen som upptagningsområde. Dessa elever slussas efter hand ut till sina hemskolor.

Kvarnbäcksskolan har ett tiotal elever som behöver studiehandledning på sitt modersmål, vilket de också får.

Från föräldrahåll framkom synpunkten att skolan är så inriktad på att alla skall nå målen, att man tappar bort att stimulera de elever som ligger i framkanten kunskapsmässigt.

Med tanke på att Kvarnbäcksskolans kunskapsresultat inte med tiden förbättrats bedömer inspektörerna att skolan bör utvärdera sin organisation och sina metoder för att ge eleverna det stöd de behöver inklusive stimulans till högpressterande elever.

Även i Jordbromalmsskolan genomgår alla elever läsutvecklingstest (LUS) varje termin för att identifiera vilka elever som behöver särskilt stöd i sin läsutveckling. Alla klasser har schemalagt tre halvtimmar i veckan för ”Hela skolan läser”, då eleverna läser tyst i var sin bok. Jordbromalmsskolan har tre speciallärare som undervisar i var sin liten grupp utanför klassens ram. Elevsammansättningen där varierar efter elevernas behov. Alla klasser har ”studiestöd” en timme i slutet av skoldagen två dagar i veckan. Hit kommer elever som vill ha hjälp med att komma ifatt eller hjälp med läxor. Det är frivilligt och omfattar alla ämnen. För dem som inte nått målen i ett ämne är det obligatoriskt att gå på ”studiestödet”. Både elever och föräldrar talade mycket uppskattande om ”studiestödet”.

Jordbromalmsskolan har två särskilda undervisningsgrupper för hela kommunen, som drivs tillsammans med socialförvaltningen. Här finns förutom lärare även behandlingspedagoger.

Kommunen har också en Aspergergrupp om sex elever i Jordbromalmsskolan. Alla elever läser här svenska, engelska och matematik. Övriga ämnen läser de efter förmåga. Respektive elevs specialintresse utnyttjas i undervisningen.

Jordbromalmsskolan har två åldersblandade introduktionsklasser för nyanlända barn. Eleverna tillhör organisatoriskt en vanlig klass, där de successivt ökar sitt deltagande i undervisningen.

Skolans elevvårdsarbete fungerar, enligt såväl elevvårdspersonal som lärare, bra. Ansvarsfördelningen inom elevvården är tydlig. Rektorn är med på alla elevvårdskonferenser. Elevvårdspersonalen uppger också att inga elever ”faller mellan stolarna”.

Studiehandledning på modersmålet ges av modersmålslärarna, som kommer till Jordbromalmsskolan. Enligt rektorn och lärarna behöver många elever mycket mer studiehandledning på sina modersmål. Lärarna menar också att studiehandledningen borde ske inom ramen för den vanliga undervisningen, inte genom att eleven tas ut ur klassen för att få studiehandledning. Dessutom fungerar inte ansökningshanteringen avseende elever i årskurs 6, eftersom ansökan skall vara inne hos resursenheten, innan skolan tagit emot eleverna och vet deras behov. Brist på lärare i udda språk har, enligt rektorn, ibland begränsat möjligheten att ge studiehandledning på modersmålet till alla elever som behöver det. Detta är dock sällsynt och brukar kunna lösas.

Enligt lärarna är det 10-15 elever per klass som har åtgärdsprogram i svenska, engelska eller matematik. Problem med andra ämnen beror enligt lärarna oftast på dåliga kunskaper i svenska. Åtgärdsprogrammen upprättas av mentorn i samråd med speciallärare och specialpedagog. Elevvårdspersonalen menar att åtgärdsprogrammen ofta görs på för lång sikt. ”Det är ofta tungarbetat i och med att föräldrarna skall vara med.” Lärarna uppfattar föräldrarna som den svagaste länken när det gäller åtgärdena.

Inspektörerna bedömer att Jordbromalmsskolan har rutiner för att bedöma elevernas behov av stöd och att åtgärdsprogram upprättas för elever som behöver särskilt stöd. Elever som behöver studiehandledning på sitt modersmål får det. Med tanke på att skolans kunskapsresultat inte förbättrats under tid bedömer inspektörerna dock att skolan bör utvärdera sin organisation och sina metoder för att ge eleverna det stöd de behöver.

### **Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning**

Dokumentation av elevernas kunskapsutveckling är ett viktigt redskap för att kunna följa elevernas kunskapsutveckling och för att kunna bedöma när stödsatser behöver sättas in. Dokumentationen är också en viktig förutsättning för den information som skall ges under utvecklingssamtalet. Från och med den 1 januari 2006 ställs krav på upprättande av en individuell utvecklingsplan för varje enskild elev vid utvecklingssamtalet. Planen skall vara ett framtidsyttande måldokument där viktiga utvecklingsområden lyfts fram. Inspektörerna vill framhålla vikten av att skolorna intensifierar sitt arbete med att upprätta dessa planer för varje elev.

I Kvarnbäcksskolan skattar lärarna elevernas kunskapsutveckling i respektive ämne relaterat till eleven själv, men inte mot de nationella målen. Även den sociala utvecklingen skattas. Då det gäller måluppfyllelsen i relation till de nationella målen bedöms den endast i svenska, matematik och engelska. Vid utvecklingssamtalen får föräldrarna, enligt lärarna, se resultatet av dessa skattning-

ar. Enligt föräldrarna görs dock ingen systematisk genomgång av hur eleven ligger till i de olika ämnena. Inspektörerna bedömer som tidigare nämnts om Kvarnbäcksskolan att elevernas kunskapsutveckling relaterad till de nationella målen inte följs i samtliga ämnen. Detta innebär att utvecklingssamtalen inte grundar sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till de nationella målen i alla ämnen. Inspektörerna bedömer att Kvarnbäcksskolan bör utveckla metoder för att kunna göra detta.

Jordbromalmsskolan har med anledning av skolans svaga kunskapsresultat ändrat fokus under de senaste åren, från ”utläring” till inläring. Det innefattar mycket individuell uppföljning av eleverna. Mål sätts för varje elev varje vecka av lärare tillsammans med eleven och resultaten utvärderas i slutet av veckan. För vissa lärare får eleverna också utvärdera undervisningen.

Eleverna på Jordbromalmsskolan har målen för respektive ämne i sina mentorsparmar. Målen har sedan brutits ner i delmål av lärarna. De intervjuade föräldrarna uppger att de på utvecklingssamtalen får reda på målen för alla ämnen.

Jordbromalmsskolan har utarbetat rutiner för hur utvecklingssamtalen skall förberedas, läggas upp och dokumenteras. Efter avslutad period med utvecklingssamtal görs en utvärdering inom varje arbetslag. Detsamma gäller mentorsamtalen med eleverna, som hålls varje vecka.

Inspektörerna bedömer att Jordbromalmsskolan har ett bra system för uppföljning av elevernas kunskapsutveckling.

Eleverna i introduktionsklasserna får betyg i alla ämnen, även i de ämnen som eleven inte har läst. Detta ger en missvisande bild, då det ser ut som att de läst ämnet men inte uppnått målen. Enligt biträdande rektorn kommer dock detta att rättas till så att alla dessa elever får beslut om anpassad studiegång i stället och bara få betyg i de ämnen de läst. Anpassad studiegång är en ovanlig åtgärd i de övriga klasserna. Inspektörerna bedömer att beslut om anpassad studiegång saknas för flera elever. Detta är inte godtagbart och måste åtgärdas.

Skolan har satt upp lokala kravnivåer för betygssättning i olika ämnen, det vill säga beskrivningar av vad eleverna minst skall kunna för att få ett visst betyg. Dessa står dock inte i överensstämmelse med de nationella styrdokument (se även avsnittet Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen). Enligt rektorn sker bedömning och betygssättning även utifrån de nationella bestämmelserna. Inspektörerna vill dock understryka vikten av att skolan säkerställer att alla betyg sätts på korrekta grunder.

### **Kvalitetssäkring och förbättringsarbete**

Såväl Kvarnbäcksskolan som Jordbromalmsskolan har under våren 2006 färdigställt ett strategidokument för sin verksamhet. Strategin har utarbetats av skolans rektor i samråd med arbetslagsledarna i respektive skola under handledning av en konsult. Den utgör samtidigt skolans arbetsplan. I strategin uttrycks vad skolan vill åstadkomma för sina elever och hur uppdraget skall genomföras. Den omfattar *strategisk inriktning* (verksamhetsidé, kvalitetsidé, pedagogisk deklaration, skolans kärnprocess – den pedagogiska processen, roller i kärnprocessen, strategiska mål, strategiska åtgärder) och *styrning* (resultatuppföljning). Strategin innehåller en strukturerad modell för hur man skall arbeta med olika verksamheter, vem som ansvarar för arbetet samt när och till vem arbetet skall avrapporteras. Resultatuppföljningen omfattar lärarnas skattning av utvecklingen av respektive elevs personliga förmågor samt deras kunskapsutveckling.

Skattningarna skall genomföras två gånger per år. I Kvarnbäcksskolans dokument kan man dock inte utläsa de nationella målen och skolans resultat i förhållande till dem. Skolan har inte heller någon kvalitetsredovisning för läsåret 2004/2005. Således saknas en samlad bild av i vilken mån Kvarnbäcksskolan uppfyller de nationella målen.

Jordbromalmsskolan har en kvalitetsredovisning för läsåret 2004/05. Den innehåller främst mål samt åtgärder man skall vidta för att nå dessa. Däremot saknas en bedömning av i vilken mån man nått sina mål under det aktuella läsåret och analys av resultaten.

Lärarna anser att strategidokumentet är på en abstrakt och hög nivå och känner sig inte involverade i framtagandet. Det är "en produkt uppifrån", uttryckte någon. Inspektörerna bedömer att skolorna har en ambitiös och strukturerad modell för verksamhetens kvalitetsutveckling och resultatuppföljning. Den är dock inte förankrad hos personalen. Inspektörerna bedömer att strategidokumentet har fått för stort fokus på bekostnad av den pedagogiska ledningen (se avsnittet Ledning och intern kommunikation). Kvarnbäcksskolan har inte upprättat kvalitetsredovisningar, vilket strider mot författningarna, och Jordbromalmsskolan kvalitetsredovisning bör utvecklas enligt ovan.

Inspektörerna vill uppmärksamma skolorna på de nya bestämmelserna i förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m. som trädde i kraft den 15 augusti 2005. Där anges bland annat att kvalitetsredovisningarna skall utarbetas under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Även elevernas vårdnadshavare skall ges möjlighet att delta i arbetet med kvalitetsredovisning.

### **Ledning och intern kommunikation**

Kvarnbäcksskolan och Jordbromalmsskolan har som tidigare nämnts en gemensam rektor som har varit rektor för Jordbromalmsskolan i fyra år. Denne har enligt lärare och föräldrar har styrt upp verksamheten och gett skolan en bättre struktur. Alla är överens om att han har för mycket att göra, särskilt sedan han hösten 2005 även är rektor för Kvarnbäcksskolan. Eleverna känner till vem som är rektor, "men han syns sällan till i skolan". I Kvarnbäcksskolan är personalen missnöjd med att skolan haft många rektorsbyten och att skolan aldrig hinner utvecklas. Föräldrar och elever i Kvarnbäcksskolan uppger att de inte har mycket kontakt med rektorn. De tycker det är olyckligt att han är rektor för två stora skolor, som dessutom konkurrerar med varandra om elever från och med årskurs 6.

Båda skolorna har vardera två biträdande rektorer. En av dessa är "platschef" för sin skola och skall leda den dagliga verksamheten. Skolornas ledningsgrupper består av rektorn, de två biträdande rektorerna och arbetslagsledarna på respektive skola. Ansvarsfördelningen i ledningen är enligt lärarna otydlig.

Lärarna på Jordbromalmsskolan ser platschefen som sin närmaste chef och pedagogiska ledare. Denna besöker lektioner inför medarbetarsamtalen, vilket uppskattas av lärarna. Olika pedagogiska diskussioner tas också upp inom arbetslaget. En brist hos ledningen är enligt lärarna att ingen av skolledarna har genomgått skolledarutbildning. De biträdande rektorerna genomgår dock för närvarande kommunens chefsutbildning. Platschefen uppger att hon skulle behöva mer tid för pedagogisk ledning. På Kvarnbäcksskolan anser lärarna att de inte får någon pedagogisk ledning. En bidragande orsak till detta är enligt lärarna att ingen av skolledarna är utbildad lärare inom grundskolan. De biträdande

rektorerna tar sig alltid tid att lyssna, ”men det händer inte så mycket”, enligt intervjuade lärare. Ingen i skolledningen besöker lektioner, uppger lärarna. De biträdande rektorerna uppger att de inte hinner med sitt arbete som de skulle vilja. De får inte tid att strukturera sitt arbete och har ingen framförhållning i sin planering av verksamheten.

Inspektörerna bedömer att ledningen fungerar otillfredsställande i båda skolorna. Rektorns förtrogenhet med den dagliga verksamheten på skolorna bör förbättras. Den pedagogiska ledningen utövas, i den mån den förekommer, av biträdande rektorer, vilket inte är förenligt med författningarnas krav. Inspektörerna bedömer sammantaget mot bakgrund av ovanstående och med utgångspunkt i de förbättringsbehov som påtalas i denna rapport, att rektorn bör ta ett större ansvar för skolenheternas verksamhet än vad som sker idag, men även ges förutsättningar för detta.

### Bedömning av förutsättningarna för utbildningen

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildning, personal samt läromedel, pedagogiska material och utrustning. Bestämmelser finns i bl.a. skollagen.

#### Tillgång till utbildning och information om utbildning

I Kvarnbäcksskolan anordnas elevens val, som eleverna väljer varje vecka. Det kan till exempel vara att göra TV-program, spela teater, baka eller spela tennis. Inspektörerna vill betona att elevens val syftar till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.

I Kvarnbäcksskolan ges dock ingen undervisning i hem- och konsumentkunskap. Det innebär att skolans elever inte ges möjlighet att uppnå de nationella målen i kursplanen för hem- och konsumentkunskap i årskurs 5, vilket enligt inspektörernas bedömning inte är godtagbart och måste åtgärdas.

Modersmålsundervisning ges nästan alla elever i Kvarnbäcksskolan som är berättigade till och önskar det. Det finns enstaka språk, där kommunen har ett mycket litet antal elever som önskar undervisning och som inte kan få det.

Svenska som andraspråk läses av 69 elever i Kvarnbäcksskolan. Undervisningen är enligt biträdande rektorn integrerad i undervisningen i svenska. De flesta lärare har gått en kurs i svenska som andraspråk. Det är enligt skolledningen dock oklart vilken kursplan som följs. Nationella ämnesprov genomförs i svenska men inte i svenska som andraspråk. Skolan måste se över sin undervisning i svenska som andraspråk och tydliggöra vilket ämne eleverna läser, dvs. vilken kursplan man följer och därmed vilket nationellt ämnesprov som skall användas för respektive elev.

Jordbromalmsskolan har en studie- och yrkesvägledare som ger eleverna mycket god information om vilka möjligheter som finns för dem efter avslutad grundskola och ordnar studiebesök för dem på aktuella gymnasieskolor. Elever och föräldrar var mycket nöjda med dennas verksamhet.

Tiden för elevens val i Jordbromalmsskolan har fördelats ut på de olika ämnen, vilket betyder att skolan inte anordnar elevens val. Inspektörerna bedömer att detta inte är godtagbart och måste åtgärdas.

Jordbromalmsskolan har 222 elever berättigade till modersmålsundervisning, men endast 81 av dem deltar i sådan undervisning. Övriga har tackat nej.

108 elever i Jordbromalmsskolan deltar i undervisning i svenska som andraspråk. Enligt både lärare och rektorn har statusen på svenska som andraspråk höjts. Alla elever som bedöms ha behov av sådan undervisning deltar. Undervisningen följer kursplanen i svenska som andraspråk och betyg ges i detta ämne.

Spanska är det mest frekventa språkvalet, därefter franska. Det kan noteras att hälften av eleverna i årskurs 9 har förstärkt svenska/engelska i stället för ett språkval.

Inspektörerna bedömer sammantaget att tillgången till utbildning i övrigt är god på de båda skolorna.

### **Personal**

I Kvarnbäcksskolan saknas lärare med relevant utbildning i den särskilda undervisningsgrupp som har kommunen som upptagningsområde samt i trä- och metallslöjd. I övrigt är lärarna utbildade för den undervisning de i huvudsak bedriver. Personalen har fått kompetensutveckling i språkutvecklande arbete, svenska som andraspråk, matematik och i naturorienterande ämnen samt teknik ("NTA-lådorna").

Jordbromalmsskolan har en lärartäthet som är högre än såväl Haninge kommun som riket. Skolan har också en större andel lärare med pedagogisk utbildning. Endast ett litet fåtal lärare saknar utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver.

Kompetensutveckling för lärarna sker i den mån den är gratis, uttryckte lärarna.

Rektorn uppger att kompetensutveckling sker utifrån skolans strategi. Man satsar på språkutvecklande arbetssätt samt på matematik och naturorienterande ämnen. Lärarna i Aspergergruppen får handledning av en extern konsult, vilket är mycket uppskattat av lärarna. De går också en datakurs om specialprogram i svenska, engelska och matematik.

Inspektörerna bedömer att båda skolorna huvudsakligen har goda personella resurser. Lärarkompetensen i den särskilda undervisningsgruppen samt i slöjdämnet i Kvarnbäcksskolan bör dock förbättras.

### **Materiella resurser**

På Kvarnbäcksskolan saknas mycket av materiella resurser enligt rektorn, vilket bekräftas av lärare. Det är ont om läromedel t.ex. i naturorienterande och i samhällsorienterande ämnen, och klassuppsättningar av läroböcker saknas, uppger någon lärare. Läget uppges vara bättre för de lägsta årskurserna. Skolan saknar eget bibliotek, men har tillgång till kommunens bibliotek. Det finns enligt rektorn behov av viss upprustning av läromedel och utrustning även i Jordbromalmsskolan, t.ex. inom slöjd och naturorienterande ämnen. Jordbromalmsskolan har tillgång till kommunbiblioteket, som ligger i samma byggnad som skolan. Där finns också en skolbibliotekarie, som är mycket uppskattad.

Inspektörerna bedömer att tillgången på materiella resurser på skolorna bör ses över.

## SKOLVERKET

| Datum      | Ort       |
|------------|-----------|
| 2006-09-18 | Stockholm |

Gunilla Arvidson

Lotta Hedén

My Hagberg

Erik Hamdahl